

A könyvtár mint tanulási táj – Helsinki új könyvtára, az ALA Architects munkája

SOMOGYI KRISZTINA

Hogyan ünnepelje egy ország függetlenségének 100. évfordulóját? A finnek új könyvtárat terveztek maguknak Helsinki központi terére. A könyvtárban egy novemberi vasárnap délután jártam: tele volt. És nemcsak azért, mert a finnek szeretik a könyveket.

Helsinki új központi könyvtára, vagy ahogyan a finnek nevezik az OODI a Parlament és Steven Holl Kiasma múzeumának közvetlen közelében áll a Kansalaistori téren. Szemben vele a Helsinki Music Center, kicsit arrébb Alvar Aalto Finlandia palotája áll, szellemi értelemben nagyon sűrű, fizikai értelemben egy tágas helyen.

Oodi, Helsinki új könyvtára. Építész: ALA Architects.
Fotó: Tuomas Uusheimo

Az épület gondolata 1998-ban fogant, akkor kezdtek el foglalkozni a kulturális minisztériumban azzal a kérdéssel, hogy 2018 decemberében hogyan ünnepeljék meg a finn függetlenség centenáriumát. Az első fontos kérdés, hogy miért éppen könyvtárat emeletek magunknak a finnek? Ennek jellemzően két okát határozzák meg: a döntés egyszerre praktikus és szimbolikus is. Elsőként is a

könyvtárfunkció a legnépszerűbb kulturális szolgáltatás a finneknél. Ezen önmagában is érdemes elgondolkodni. Másodsorban az ingyenes kölcsönzés gondolatát (ami a könyveken kívül az országban sok minden másra is kiterjed) a demokrácia egyik fontos értékének tekintik, hiszen az a jog jelenik meg általa, hogy a művelődésnek, szórakozásnak és önfelnevelésnek minden ember számára elérhetőnek kell lennie.

E gondolatokhoz kapcsol, hogy a könyvtár létrehozása közösségi folyamatként indult el és sokáig így is haladt. De hogyan használható a közösségi tervezés személete és módszertana egy ikonikus épület létrehozásában? Ennek kapcsán lényeges az időtávlatra gondolni: a közel két évtizedes előkészítés tette lehetővé, hogy a bevonás lassú és széles folyamatára legyen idő a programalkotás során. Az *Álmok fája* elnevezésű vágygyűjtési folyamat során online platformon várták az ötleteket és egy jelképes fát is körbevittek a városban 2010-ben, hogy különböző helyszíneken aggassák rá az emberek ötlet-levélkéiket. A Kulturális Minisztérium számára a könyvtár legfontosabb célja, hogy sokféle használatra alkalmas közösségi térként működjön, amelynek használata ingyenes és nem kapcsolható vásárláshoz. A helyiek számos más gondolatot megfogalmaztak, így a könyvtárban mozi, játszótér, és különböző műhelyeket szerettek volna használni. 2012–2013-ban a közösségi tervezés a finanszírozásra is kiterjedt: 100 000 euró elköltésébe vonták be a főváros lakosaiból összeállított csoportokat: a feladat annak a megszűrése volt, hogy a meghatározott értékhatáron belül, az előzetesen megszűrt új könyvtári szolgáltatások közül mit és milyen értékben tartanak megvalósítandónak. Végül 2015-ben született meg a parlament egyhangú döntése az építkezés indítására, az épületet az évfordulóra elkészítették, azóta intenzíven használják.

Az épületre 2012–2013-ban nyilvános pályázatot írtak ki, amire első körben 540 pályamű érkezett. Ezeket az építészeti terveket kiállították, hogy a látogatók megismerhessék és véleményezhessék. Kedvenc tervüket egy szív alakú matricával jelöl-

hették meg. 2600 látogató 2400 véleménye érkezett be a kiállítás során. Nem a laikusok véleménye alapján választottak győztest, hanem szakértői zsűri mérlegelt: a közvélemény csak egy szempont volt a sok közül. A pályázat második fordulójában 6 pályamű került megmértetésre. A közönségszavazás ebben a fordulóban is hasonlóan zajlott. A közösségi folyamat fontos pozitív eredménye a kiíró szerint, hogy az építést érdeklődő figyelem és pozitív várakozás fogadta mindvégig, és részben ennek tudják be, hogy az eredetileg tervezett napi 10 000 látogató helyett 12–13 000 embert is számláltak már. Az új könyvtár közkedvelt hely.

Oodi, Helsinki új könyvtára. Építész: ALA Architects.
Fotó: Tuomas Uusheimo

A nyertes egy fiatal finn iroda, az ALA Architects terve. (vezető tervezők: Juho Grönholm, Antti Nousjoki, Janne Teräsvirta and Samuli Woolston) A könyvtár hosszan elnyúló, a tér felé hullámzó előtetővel karakteressé váló, hajó formájú épület, amelyet 33 mm vastag lucfenyő deszka borít. A földszint nyíló üvegfelületekkel kapcsolódik a térhez, a felső emeletet üvegborítású szint koronázza meg. A téren álló néző számára meghatározó élmény a fa előtető, ami az üveghomlokzaton át befut a belső térbe. Ennek az előtetőnek a teteje teraszként használható, így a külső és belső terek két különböző szinten kapcsolódnak össze.

Az épület horizontális tagolása egyben funkcionális rendezettség is. A mélyföldszinten mosdók és kiszolgáló helyiségek találhatók. A földszinten a kávézó, ruhatár, mozi és publikus terek vannak, ez a tér jó időben fizikai, rossz időben csak optikai értelemben nyílik össze a külső térrel. Célja, hogy elegáns városi térként fogadjon be mindenkit. Az első szinten, amit „Padlásnak” neveznek, pihenők, nyomda, közösségi munkahelyek, illetve kü-

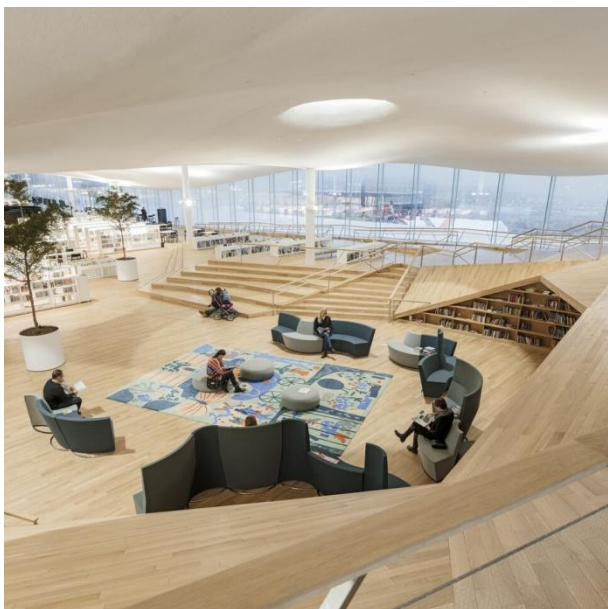
lönböző méretű üvegfülkékben audiovizuális és számítógépes eszközök, tárgyalók, stúdió felvételre alkalmas helyek találhatóak, amelyek előjegyzéssel rendszerrel, de ingyenesen kibérelhetők. Csomó kicsi zug van itt, ahova a látogató befészkelheti magát. A fülkékben ottjártamkor a legkülönbözőbb tevékenységek folytak: születésnaptól kezdve családi karaoke és a tinédzser fiúk kedvence FIFA játék futott. Ez a szint egyben maker-space is: kirakott varrógépek, 3D nyomtatók és más eszközök azt a célt szolgálják, hogy a használók behozott tárgyaikat megjavíthassák vagy átalakíthassák, kreatív ötleteikkel másokat is arra inspirálhassanak, hogy elhasznált tárgyaikkal még lehet kezdeni valamit.

Oodi, Helsinki új könyvtára. Építész: ALA Architects.
Fotó: Tuomas Uusheimo

A könyvek kölcsönzését és olvasását jelentő könyvtár a legfelső szinten, a „Könyvek mennyországában” kapott helyet. A kortárs oktatási intézményekben bevezetett *tanulási táj* fogalom ebben a térben egészen új értelmet nyer. Egrészt a tér tájként megformált: a jellemzően fa borítású járófelület „domborzata” a hosszanti teret kisebb térrészekre osztja fel, a hullámzó tér felett felhőszerű képződményként lebeg a matt üvegtető. A járófelület a tér és a Parlament irányába felemelkedik: a csúcsponton a kitisztuló üvegfelületen át körkörös adódik a városra. Ebből a pozícióból, mint egy heggyel tetejéről, átlátni az olvasótér egésze felett is. A könyvespolcok két nagyobb, központi szigetet foglalnak el, egyik irányba a felnőtteknek, másik irányba a gyerekeknek. A hosszanti tér túlsó felében nagyobb öblösödés fogadja be a gyerekeket, akik szabadon játszhatnak ott. A téralakítás gondosságát tapasztalhatjuk meg a különböző fotelek, székek, puffok elhelyezésének pontosságában. Az ülőhelyekhez mindenhol rejtett konnektor csatlakozik. Meglepő tapasztalás, hogy a sok ember inten-

zív jelenléte ellenére a könyvtár összességében csendes és nyugodt hely. Ez az auditív és vizuális csönd nem az emberek visszafogottságának köszönhető, hanem az okos tagolásokkal, akusztikus falakkal és anyagokkal teremődik meg. A geometrikusan formált parafa felületet például sokféle irányból próbáltam a telefonommal megörökíteni: geometrikus formáltsága izgalmas, felülete tapintásra invitáló.

Oodi, Helsinki új könyvtára. Építész: ALA Architects.
Fotó: Tuomas Uusheimo

A *tanulási táj* más szempontból, az oktatási terek kapcsán megszületett jelentésként is értelmezhető: a könyvtárban különböző, komplex tanulási folyamatok zajlanak. Ez nem feltétlenül jelenti a könyvek vagy folyóiratok lapozgatását, bár a számos család közül, akik vasárnapi szórakozásként a közös könyvtárlátogatás mellett döntöttek (!), többen elmélyülten olvastak. A tanulás is olyan tágasan értelmezett, mint a tér: a már említett barkácsolás, az együtt játszott videojáték, a moziláto-

gatás, a közös beszélgetések ebben a könyvtárban mind értékes kulturális tevékenységként kapnak helyet.

A könyvtár kellemes hangulatának lényegi része a megvilágítás: a finnek láthatóan nagy hangsúlyt fektetnek mind a fények színhőmérsékletének, mind pozíciójának a kiválasztására. Ez a kitüntetett figyelem a mesterséges megvilágítás kialakítására egy hűvös, esős, késő novemberi délután Helsinkiben magától érthetővé válik. Más középületekben is feltűnik a napsárga megvilágítás és a felülvilágítók felől érkező, fehérnek tűnő szórt fény vegyítése. Ez a könyvtár esetében is megtapasztalható: a lágyan hullámzó fehér födében kör alakú, puha, sejtelmes kontúrú kürtők felől érkezik a fény. Egyfajta belső, mesterséges napként jóleső természetes helyzetet teremt.

Helsinkiben a MÉSZ delegáltjaként, az UIA Architecture and Children munkacsoportjának találkozáján jártam. Az épített környezeti neveléssel foglalkozó ARKKI meghívására egy konferencián azon gondolkodtunk, hogy a gyerekek bevonása a város, a lakó- vagy munkakörnyezet problémáiba, a térrel való kísérletezésbe, a közös téralakító projektekbe milyen haszonnal jár mind saját fejlődésükre, mind a társadalomra. A finn előadók a kreativitást és az együttműködés képességét emelték ki kutatásaikban. Az új finn könyvtár megvalósulásának folyamata és eredménye ennek ékes példája. Önmagában olyan hely, amely tereivel új gondolatok formálására indít. Bejárása olyan térolvasat, amely közelebb visz a kortárs építészet megértéséhez.

Somogyi Krisztina

Forrás: <http://epiteszforum.hu/a-konyvtar-mint-tanulasi-taj--helsinki-uj-konyvtara-az-ala-architects-munkaja>

Válogatta: Berke Barnabásné